

Nagygyörgy Máriára emlékezünk

Szegeden, egy kovácsmester és egy kendergyári munkásszony gyermekeként született 1911. október 30-án Nagygyörgy Mária, akinek életútja összefonódott a munkássóffal.

A három gyerek közül ő a legidősebb, s az ellenforradalmi rendszer dolgozókat sújtó viszonyai arra kényszerítik, 12 éves korától a Szegedi Kenderfonógyárban cernázólányként osztozzon a munkások nehéz életében.

Az osztályharc embert formáló hatására, már aktív résztvevője az 1928. évi nagy, 46 napig tartó kendergyári sztrájknak. Mint a sztrájk egyik szervezője és a gyári sztrájkörtség tagja, következetesen kitart a munkások követelése mellett, 1931-ben belép a Szociáldemokrata Pártba, majd ezt követően tagja lesz a textilmunkások szakszervezetének. Egyéniségének formálásához, önkifejezésének megvalósulásához jelentősen hozzájárult az a mozgalmas, sokszínű élet, amely a Hétvezér utcai Munkásokon tevékenységét jellemezte. Nagygyörgy Mária tagja lesz a Munkás Színjátszó Csoportnak, a Munkásdalárdának.

A II. világháború kitörése után a Szegedi Kenderfonógyárat is hadüzemnek nyilvánítják, élére katonai parancsnokot neveznek ki. Nagygyörgy Mária ott van mindenütt, ahol felvilágosítást, nevelést, szervezést, mozgósítást, a bebörtönzötteket, vagy azok hozzátartozóit segíteni kell.

A felszabadulás után a már kiforrott, öntudatos munkás vezető ott van a Kendergyár termelésének megindítását kezdeményező között, de egyike azoknak is, akik részesei az első, magyarországi Üzemi Bizottság megalakításának, amelybe 1946-ban tagnak is beválasztották.

1945-ben belépett a Magyar Kommunista Pártba, s bekapcsolódott a Kendergyár kommunistainak szervező tevékenységébe. A gyári munka mellett egyik irányítója a kendergyáriak falujáró mozgalmanak, kezdeményezésére alakul meg a gyári színjátszócsoporthoz, amelynek több éven keresztül vezetője. Ugyanekkor szervezője és egyik irányítója az MNDSZ szegedi szervezetének is. 1948. március 25-én sor került a száz munkásnál többet foglalkoztató üzemek államosítására, s így a Szegedi Kendergyár is állami tulajdonba került. Az államosított gyár élére a proletárhatalom Nagygyörgy Máriát — aki ebben az időben az üzem párttitkárj funkcióit is betöltötte — nevezte ki. A 25 éves gyári tapasztalattal rendelkező igazgató elméleti tudását is tovább gyarapítja. 1948-ban három hónapos pártiskolát végzett Miskolcon, majd 1950—1953 között elvégzi a Gazdasági-Műszaki Akadémiát (Vörös Akadémia), ahol a tanulást mellől alapszervezeti párttitkárként is tevékenykedett.

Az akadémiai évek után visszatér a gyárba, s mint igazgató a nehéz körülmények között irányítja a Kendergyár munkáját. Gyakran emel szót a minisztériumban az irreális tervek ellen. Ugyanakkor magyarítja munkásoknak a már elfogadott tervek teljesítésének szükségességét. Nemcsak szóval, hanem tettekkel is agitál, példát mutatott. Gyár-igazgatói munkája mellett részt vesz Szeged politikai és közéleti tevékenységében. 1948 és 1950 között, majd az Akadémia elvégzése után 1953 és 1956 között tagja az MDP Szeged Városi Bizottsága fegyelmi bizottságának. 1950-ben Szeged Városi Tanácsának tagjává választják, s egyben több éven keresztül tagja a tanács pénzügyi és költségvetési bizottságának is.

1956 októberében Nagygyörgy Máriát is azok között találjuk, akik elsőként szállnak szembe a néphatalomra törő, ellenforradalmi erővel, s védik a nép vagyonát. Napokon keresztül a gyárban tartózkodik, vállalva a veszélyt. Az ellenforradalom leverése után elvtársaival együtt azonnal hozzáfogtak az MSZMP szervezéséhez, a rend helyreállításához, a termelés megindításához. 1958—1963 között tagja Szeged

Megyei Jogú Városi Tanács Végrehajtó Bizottságának. Jelentős munkát végez az MSZMP Szeged Városi Bizottsága Végrehajtó Bizottsága tagjaként is. 1962 novemberében, az MSZMP VIII. kongresszusán megválasztják a Központi Bizottság póttagjává, s négy éven keresztül végzi felelőségteljes munkáját. Elettének 57 évéből 42 évet dolgozott, a Szegedi Kendergyárban, mint munkás, mint igazgató. Példamutatóan szerény, a munkások érdekeit képviselő, a szocialista eszmékhez, pártunkhoz mindvégig hű, igazán kommunista volt. Igazi munkásvezetőként dolgozott, együtt a munkásokkal, akik közül jött, s akiknek érdekében harcolt. Tevékenységét pártunk és államunk több alkalommal elismerte, így egyéb kitüntetések mellett megkapta a Munka Érdemrend arany fokozatát és a Szocialista Hazáért Érdemrendet. Nevét viseli a Kenderfonógyár egyik leányotthona.

Fehér István

Nagygyörgy Mária születésének 75. évfordulója alkalmából az MSZMP Szeged Városi Bizottsága és a városi tanács ma, csütörtökön 15 órakor koszorút rendez a Belvárosi temetőben.

Maradandót alkottak

A Tisza két mérnöke

Brandstetter Ferdinánd (Nándor) 1811. szeptember 12-én (vagy 6-án) született a régi Palánkon. Alaptanulmányait követően az 1872-ben alapított, akkor már a ferencesek pesti kolostorának udvarában működött *Institutum Geometricumba* (Mérnöki Intézet) iratkozott be, és ott szerzett diplomát 1834-ben. Gyakorlati mértanból és vízépítészetből tüntette ki magát elsősorban, és ezt a tantárgyat az Európa-szerte híres *Schmidt János György* professzora szerette meg vele. Ő értette meg igazán hallgatóival, hogy az ország boldogulásához a kereskedelmet kell előmozdítani, és ehhez utak, csatornák szükségesek, valamint a folyók szabályozása. Ezeket követően kell különféle gyárakat létesíteni, külföldi gépterményeket behozni, továbbá a művészi igényű dőlő mesterembereket szaporítani.

Brandstetter oklevélének megszerzését követően egy évig a horgosi uradalomban dolgozott, ahol mocsarak lecsapolásával foglalkozott. Részt vett a Maros szabályozási munkálataiban, majd 1836-tól *Lányi Sámuel* mellett a Tisza hosszszelvénye felvételén dolgozott. Innen került 1840-ben — évi 400 forintot fizetéssel — *Reiter Ferenc* (1813—1874), az egykori szegedi diák, a vasút-

és vízépítészetben, valamint a városrendezésben is érdemeket szerzett akadémikus, vezette Duna—Tisza közén színtezett csatorna tervezéséhez, Dunaharaszti és Szeged végpontokkal. Kereszt-szelvényezési munkálatokat 1844-ben Szeged és Csongrád között végeztek.

Brandstetter Ferdinánd 1872-ben halt meg. A hazai vízi munkálatok másik érdemes mérnöke, *Vagner Adám* 1811. szeptember 1-jén született a Felsővárosban. A piarista gimnáziumban folytatott tanulmányait követően előbb apja műhelyében dolgozott, majd csak 26 éves korában iratkozhatott be a pesti *Institutum Geometricumba*, ahol főként a vízépítészet-

és mechanikában és a fizikában jeleskedett, olyan professzoroktól tanulva, mint *Wolfstein József*, *Jedlik Anyos* és *Mayer Lambert*.

A fiatal mérnök igen nehéz időkben a kedves folyó, a Tisza felmérési munkálataihoz került, *Balla Antal* mellé, ahol a reformkori törekvések műszaki megvalósításának egyik legjobb szakemberévé vált. Kezdetül fogva hangoztatta, hogy a vizek kártétele elleni védekezéssel együtt kell foglalkoznia a mérnökembernek a vizek hasznosításának kérdéseivel, mert a rendezetlen vízviszonyok csak tovább rontják az Alföld egyébként is gyatra körülményeit. Ezt a szemléletet *Faliczy Mihály* professzortól sajátította el, aki a mezőgazdaságtanra és technológiára tanította.

Vagner munkássága a Tisza teljes szakaszára kiterjedt, de huzamosabb időt Ugocsa, Máramaros és Nagyszőlős térségében töltött. *Vásárhelyi Pál* mérnökékként mindig az ő szellemében dolgozott: nagyfokú részletességgel, alaposan és pontosan, a magyar mérnöki alkotóerő ma is egyik nagyszerű példaképeként.

Halálának helyét és idejét nem ismerjük. Két korai mérnökünk életmunkássága azért is érdemel említést, mert koruk társadalmi, politikai és műszaki viszonyai között is maradandót alkottak szilaj, és addig zabolázatlan Tiszánk megfékezésének munkálataiban.

Bátyai Jenő

Rekorder légibusz

A korszerű légibuszoknak a korábbiaknál jóval gazdaságosabb változata készült el a Szovjetunióban. Erről tanúskodnak az új, IL—96-300 típusú távolsági repülőgép műszaki adatai is. Hajtóművei utaskilométerenként 23 gramm üzemanyagot fogyasztanak. Ez fele a világon jelenleg üzemeltetett azonos kategóriájú gépekének. Az IL—96-300 gazdaságossága az egyenként 16 tonna tolóerejű négy légszaváros hajtóműnek, és a különleges szárnyprofilnak köszönhető, amely jelentősen növeli a repülőgép aerodinamikai tulajdonságait.

Gyógyszer a tenger mélyéről

A Csendes-óceáni Bioorganikus Kutató Intézet kutatói ritka mikroelemek gazdag választékát találták egy tükés bőrű állatka, a tengeri uborka szöveteiben. A szovjet tudósok által javasolt módszerrel gombaölő glikocidokat, különböző enzimeket lehet nyerni. Egygőyítő hatású anyagok előállítását már meg is kezdte a Dalriba ipari egyesülés.

MÉ? HOL? MIKOR?

1986. OKTÓBER 30., CSÜTÖRTÖK — NEVNAP: ALFONZ
A Nap kel 6 óra 24 perckor, és nyugszik 16 óra 12 perckor.
A Hold kel 2 óra 38 perckor, és nyugszik 15 óra 22 perckor.
VIZÁLLÁS
A Tisza vizállása Szegednél szerdán plusz 109 cm (árado).

SZÁZ ÉVE született Biro Mihály (1886—1948) festő, grafikus és szobrász, a Tanácsköztársaság számos plakátjának és a Nepszava híres kalapácsos emberének (1911) alkotója.	15.55: Történetek a kiskertekről — NDK tv-filmsorozat — 3.
SZÁZ ÉVE született Zse Akins (1886—1958) amerikai író, dramáiról és filmiről. A vénlány című filmjéért 1935-ben Pulitzer-díjat kapott. Két darabja magyar színpadra is került: 1937-ben a Vigaszínház bemutatta Két asszony című színművét, 1939 februárjában a Pesti Színház Az asszony és az ördög című. W. Somerset Maughammal közösen írt színművet.	16.55: Telesport — BSE—Partizan Belgrad — BEK — női kosárlabda-mérkőzés 18.40: Pedagógusok fóruma — Nyakunkon a XXI. század 19.15: Holland kulturális hónap — holland játékkönyv 20.40: Mi és a számítógép 21.10: Híradó 2. 21.30: Kockázat 22.00: Képijság
NYOLCVANÉVES A. Ny. Tyihonov (sz. 1906) szovjet matematikus és geofizikus, ny. egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteletli tagja.	BELGRÁD 1. 13.40: Elmulasztottak — nézzék meg! 14.50: Andersen: A császár új ruhája 15.10: A korrozio — művelődési adás 15.30: Természetbarátok 16.00: Jó napot! — tájékoztató mozaikadás 17.00: Magyar nyelvű tv-napló 17.25: Krónika 17.45: Adás gyerekeknek 18.15: Tudomány 18.45: Tv-Kalendárium 18.55: Számok és betűk — vetélkedő 19.15: Riport 19.30: Tv-napló 20.00: Színkép — politikai magazin
HETVENÉVES Szentgyörgyi Kornél (sz. 1916) Munkácsy-díjas és Kossuth-díjas festőművész, számos középület dekoratív pannojának, gobelinjének, üvegláblakának, táblaképeinek alkotója.	21.00: Kivalasztott pillanat 21.10: Ut a tudás középebe — vetélkedő 22.15: Tv-napló
NAGYSZÍNHÁZ este 7 órakor: Hegedus a háztetőn (Blaha 1—2. bérlet).	BELGRÁD 2. 18.30: Zagrabi körkép 19.00: Ifjúsági adás 19.30: Tv-napló 20.00: Az öreg tölgy árnyékában — filmsorozat 20.55: Hírek 21.05: Művészeti est: BITEF (Belgrádi Színház Fesztivál)
MOZIK Vörös Csillag: délelőtt 10, délután fél 4, harmadéig 6 és 8 órakor: Solyomlely (színes, m. b. amerikai film, III. helyár!). Faklya: harmadéig 3 órakor: Az állatok válasznak (színes magyar természetfilm) negyed 6 és fél 8 órakor: Első ketszáz évem (színes magyar film). Szabadság: fél 4 és fél 7 órakor: A befejezetlen játszma. — II. rész (színes, kínai film. Dupla helyár!). Kiskörössy halászeszárda: (videomoz) este 10 órakor: A sikátor hercegei (színes hongkongi film).	20.00: Az öreg tölgy árnyékában — filmsorozat 20.55: Hírek 21.05: Művészeti est: BITEF (Belgrádi Színház Fesztivál) ÚJVIDÉK 17.00: Híradó magyarul és szerbhorvátul 17.45: A kis lázadó 18.15: Dok.-músort 19.15: Rajzfilm 19.30: Híradó magyarul 20.00: Tv-film ruszinul 21.30: Híradó szerbhorvátul
ÜGYELETES GYÓGYSZERTÁR Klauzál tér 3. szám (13/57-es). Este 8 órától reggel 7 óráig. Csak sürgős esetben.	BÁLESETI, SEBESZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.
EJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET Este 7 órától reggel 7 óráig a a felnőttakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. szám alatt. Telefon: 10-100.	GYERMEKORVOSI ÜGYELET Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.
GYERMEK FÜL-ORR-GÉGÉSZETI ÜGYELET Minden kedden és csütörtökön 19 órától reggel 7 óráig, szombatonként reggel 8 óráig déli 12 óráig a gyermek fül-orr-gégészeti ügyelet az Ujszegedi Gyermekorvóházban van (Szeged, Odesszai krt. 37.). Telefon: 22-655. Egyéb napokon a Fül-Orr-Gégei Klinika tart ügyeletet (Szeged, Lenin krt. 111.). Telefon: 21-122.	FOGORVOSI ÜGYELET Mindennap 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1—3. Telefon: 14-420.
SOS LELKISÉGÉLY-SZOLGÁLAT Mindennap este 7 órától reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.	BUDAPEST 1. 8.55: Tv-torna 9.00: Az eszkimo történelem forrasainál — francia rövidfilm 9.40: Jutalomjáték — Körmenyi János vidám este — (ism.) 10.55: Képijság 17.05: Hírek 17.10: Olsanszkij herceg vára — szovjet tv-film — 2. 18.15: Képijság 18.20: Reklám 18.25: Legyen a vendégem! 18.55: Reklám 19.05: Tv-torna 19.10: Esti mese 19.20: Reklám 19.30: Híradó 1. 20.00: Reklám 20.05: A vélték élő történelem — A fordulat 21.05: Betűreklám 21.10: Szomszédolás — osztrák-magyar vetélkedő-műsor 22.45: Híradó 3. 22.55: Himnusz BUDAPEST 2. 15.25: Képijság 15.30: Zseov-tv — (ism.)

KOSSUTH 8.20: Pinter István jegyzete 8.30: A búvós vadász — részletek Weber operájából 9.25: Nepdalok 9.45: Nefejeles 10.05: Diakféra — (ism.) 10.45: Vándorudarakról 10.50: Zenei kariz muzsika 11.34: Kun Béla — Szemelvények Kun Béláné visszaemlékezéseiből — 3. 12.30: Ki nyer ma? 12.45: PAF-músort 13.00: Lukács Pal brácsászi 13.40: Kapsoljuk a miskolci körzeti stúdiót 14.10: A magyar szépproza századai — Szomorfy Dezső: Az Irgalom Hegyén — (ism.) 14.25: Népzene a stúdióban 15.00: A csodák birodalmában — 5. 15.30: Fúvós muzsika 16.05: Révkalauz — 17.00: Közél a kés — Galgóczi Erzsébet kiskisregénye 17.39: János vitéz — részletek Kacsóh Pongrác daljátékából 19.15: Buda — 1686 — (ism.) 19.25: Beszélgetés Cziffra Györggyel 20.48: Noéstart 21.39: Hol a helyünk... az egen? 22.20: Tíz perc külpolitika 22.30: A Magyar Rádió és Televízió enekkara enekel 22.49: Ordas Iván jegyzete 22.59: A dzsessz világa 0.10: Himnusz 0.15: — 4.20: Ejjfel után...
--

PETŐFI 8.05: Bige Jozsef furulyán és dudán játszik 8.20: A Szabó család — (ism.) 8.50: Tíz perc külpolitika 9.05: Napközben — zenés délelőtt 12.10: Negyedóra harmadéig ütemben 12.25: Utikalauz üdülőknék 12.30: Nemzetiségi zenéből 12.58: Músortismertetés 13.05: Nosztalgiahullám 14.00: Hangemlékek a Finn Rádió 60 évéből 15.05: Tudományos könyvespolc 15.10: Operaslagerek — (ism.) 15.45: Torvénykönyv — (ism.) 16.00: Régi magyar muzsika 16.15: Rockhangversenyekből — 2. 17.08: A Wojciech Karolak — Tomasz Szukalski — Czeslaw Bartkowski trio tremeiből 17.30: Kézfogások 18.30: Slágerlista 19.05: Operettkedvelőknek 20.00: Roklámparádé 20.03: A Popartisznya dalából 21.05: A Magyar Rádió Karinthy Szinpada: Kar — (ism.) 22.15: Sikeremlékek CD-n 23.20: Grof: Grand Canyon — szvit 23.54: — 0.14: Verbunkos muzsika 0.15: — 4.20: Ejjfel után...
--

Hangos méhtánc

Ha egy méh bőséges élelemforrást, például egy virágzó cseresznyefát talál, ezt a kaptárban közli társaival. Az úgynevezett méhtánc jelzi a cseresznyevirágzó vezető utat: egy lépésten egyszer balra, ezután jobbra fordul; két félkör között egyenesen szalad előre, és közben annál gyorsabban mozgatja hátsó testét ide-oda, minél közelebb van az élelemforrás. Mozgásának iránya megmutatja, a cseresznyefa milyen szögben áll a Naphoz viszonyítva. Ha a méh függőlegesen szalad fel a lépen, akkor az otthon levőket a Nap irányába küldi; ha útja a függőlegestől jobbra vagy balra elhajlik, az elhajlás szöge azt a szöveget jelzi, amellyel a cseresznyefa felé vezető út a Nap felé vezető úttól eltér. Az, aki megfigyeli a méh táncát, és érti a méhek nyelvét, ezen adatok alapján megtalálhatja a cseresznyefát.

A sötét kaptárban ez a tánc nem ennyire szemmel látható. A jó tapasztalatokkal hazatérő méh ezért hangjelzésekkel csalogat-

ja az érdeklődőket. — állapította meg A. Michelsen, az odensei egyetem és W. H. Kirchner és M. Lidauer, a wüzburgi egyetem tanára. Egy néma méh táncára a többiek nem figyelnek fel. Ha azonban a táncoló méh hangot ad ki — ezek frekvenciája körülbelül 280 hertz —, akkor hamarosan több méh követi.

A vezető méhet követő többi méh sem marad néma. Időnként 320 hertz frekvenciájú hangot adnak. Így kérnek a táncoló méhtől nektárt, amely számukra nemcsak táplálék. Tájékoztatja őket arról, hogy milyen virágot találnak, ha a megadott utat követik. A táncoló méhtől eltérően, a többi méh a kiadott hanggal nemcsak a levegőt hozza rezgésbe, hanem a talajt is a láb alatt. A levegő által vezetett hangok alig különböznek a táncoló méhtől, amely az ilyen zajokra nem figyel. Csak ha a lép, amilyen táncol, rezeg, áll meg a táncoló méh, és ad kóstolót a talált nektárból.